

Ιστορία Ε΄ Δημοτικού

Στα Βυζαντινά Χρόνια

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Στέφανος Γλεντής*Εκπαιδευτικός Π.Ε.***Ελευθέριος Μαραγκουδάκης***Εκπαιδευτικός Π.Ε.***Νίκος Νικολόπουλος***Επίτ. Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.***Μαρία Νικολοπούλου***Εκπαιδευτικός Δ.Ε.*

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Απόστολος Παπαϊωάννου*Αναπλ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων***Αντώνιος Παυλίδης***Σχολικός Σύμβουλος***Μαρία Παναγιωτοπούλου***Εκπαιδευτικός Π.Ε.*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ- ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

Φώτιος Τσίτσος*Σκιτσογράφος - Εικονογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γεωργία Ρογάρη*Φιλολογος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Γιάννης Παπαρηγορίου*Σύμβουλος Π.Ι.*

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Γιάννης Παπαρηγορίου*Σύμβουλος Π.Ι.*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Τέτα (ή Σεβασπιανή) Μακρή*Εικαστικός Καλλιτέχνης*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ

«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ - MULTIMEDIA A.E.»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Γ.Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος*Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.**Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΓΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας*Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Οικονόμου*Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

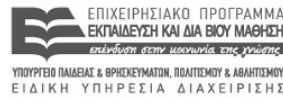
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Στέφανος Γλεντής
Νίκος Νικολόπουλος

Ελευθέριος Μαραγκουδάκης
Μαρία Νικολοπούλου

Ιστορία Ε΄ Δημοτικού

Στα Βυζαντινά Χρόνια

Αγαπητά μας παιδιά της Ε' τάξης

Στις δύο προηγούμενες σχολικές χρονιές, στη Γ' και τη Δ' τάξη, ταξιδέψατε με τα βιβλία της Ιστορίας «**στα πολύ παλιά**» και στα «**αρχαία χρόνια**». Γνωρίσατε τόπους, λαούς και ανθρώπους. Ακούσατε, διαβάσατε και μάθατε πολλά για τη ζωή, τα έργα και τον πολιτισμό τους. Στις επισκέψεις σας στα μουσεία και κάποιους ιστορικούς τόπους της περιοχής σας γνωρίσατε από κοντά θαυμαστά δείγματα της ζωής και του πολιτισμού των προγόνων μας, από αυτές τις εποχές. Όλα αυτά πιστεύουμε ότι σας έκαναν καλούς φίλους του μαθήματος της ιστορίας.

Φέτος το γοητευτικό ταξίδι της ιστορίας συνεχίζεται και «**στα βυζαντινά χρόνια**». Είναι μια μακρόχρονη περίοδος δεκαέξι αιώνων περίπου (146 π.Χ. - 1453 μ.Χ.). Στο χρονικό αυτό διάστημα συνέβησαν πολλά σημαντικά γεγονότα, ευχάριστα και δυσάρεστα. Τα περισσότερα από αυτά όμως έκαναν καλύτερη τη ζωή των ανθρώπων και κάποια από τα θετικά αποτελέσματά τους χαίρομαστε και εμείς σήμερα. Η ζωή, τα έργα και ο πολιτισμός των ανθρώπων «στα βυζαντινά χρόνια», λοιπόν, θα είναι το θέμα της φετινής σας ιστορίας και του σχολικού σας βιβλίου.

Στις διδακτικές ενότητες του βιβλίου σας εκτός από τα κείμενα υπάρχουν εικόνες, χάρτες, ιστορικές γραμμές, και κείμενα-μαρτυρίες, τα οποία έγραψαν άνθρωποι που έζησαν εκείνη την εποχή. Όλα αυτά είναι σχετικά με τα κείμενα των μαθημάτων κι έχουν σκοπό να σας βοηθήσουν να τα κατανοήσετε. Πολλά από αυτά ακόμη είναι συνδεδεμένα με τις δραστηριότητες του τετραδίου εργασιών, για να σας βοηθήσουν στην καλύτερη μελέτη και πραγματοποίησή τους.

Ελπίζουμε ότι με το βιβλίο αυτό και με τη βοήθεια και των δασκάλων σας θα κάνετε και αυτή τη χρονιά ένα χρήσιμο και ευχάριστο «ιστορικό» ταξίδι και η θέα της ιστορίας των προγόνων μας, από το τρίτο σκαλί, το σκαλί των «βυζαντινών χρόνων», θα είναι γοητευτικότερη για σας εφέτος.

Καλή σχολική χρονιά.

Οι συγγραφείς του βιβλίου

Πώς εργαζόμαστε με το βιβλίο

Για να γνωρίσετε ευχάριστα τα βυζαντινά χρόνια, πρέπει να συνηθίσετε να εργαζέστε όχι μόνο με τα κείμενα των μαθημάτων, αλλά και με τα κείμενα-πηγές, τις εικόνες, τους ιστορικούς χάρτες και τις ιστορικές γραμμές που υπάρχουν σ' αυτά.

Τις **εικόνες** των μαθημάτων ακολουθούν οι **υπότιτλοι** (λεζάντες), που τις επεξηγούν και σας διευκολύνουν στην παρατήρησή τους. Γι' αυτό είναι καλό να τις μελετάτε και να τις συσχετίζετε με τις πληροφορίες των κειμένων.

Σε κάθε μάθημα υπάρχουν κάποια **κείμενα-πηγές** από την εποχή που εξετάζετε, που έχουν το σύμβολο

Προσπαθήστε να τα συσχετίσετε με τα γεγονότα του μαθήματος και να αντλήσετε περισσότερες πληροφορίες από αυτά. Οι εικόνες και οι πηγές είναι η φωνή του παρελθόντος και με λίγη προσοχή θα σας μιλήσει για πολλές γοητευτικές ιστορίες των Βυζαντινών.

Στους **ιστορικούς χάρτες** του βιβλίου σας σημειώνονται οι τόποι που συνέβησαν τα γεγονότα που εξετάζετε. Γι' αυτό, όταν το μάθημά σας μιλά γι' αυτούς, προσπαθήστε να τους εντοπίζετε στον χάρτη του βιβλίου σας ή της τάξης σας.

Η **ιστορική γραμμή** αντίστοιχα σας διευκολύνει να ορίσετε τον χρόνο των γεγονότων. Με αφετηρία τον χρόνο γέννησης του Χριστού πρέπει να τα επισημαίνετε στην ιστορική γραμμή του βιβλίου σας. Μια μεγάλη ιστορική γραμμή πρέπει να κατασκευάσετε και στην τάξη σας και να την ενημερώνετε συχνά.

Η **έντονη γραφή** κάποιων ονομάτων, λέξεων ή φράσεων θα σας βοηθήσει να εντοπίζετε τα σημαντικότερα σημεία του μαθήματος. Οι **υποσημειώσεις** που υπάρχουν στο κάτω μέρος κάποιων σελίδων του βιβλίου σας θα σας βοηθήσουν να κατανοήσετε καλύτερα κάποια άγνωστα ονόματα, λέξεις ή φράσεις που αναφέρονται στο μάθημά σας.

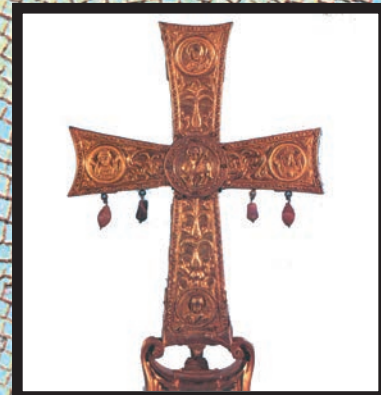
Εάν εργαστείτε έτσι, θα κατανοήσετε καλύτερα τα γεγονότα και θα κατανοήσετε περισσότερο την ιστορία. Ίσως θελήσετε να μάθετε κι άλλα για όσα σας προκάλεσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σημαντική βοήθεια σ' αυτό θα σας δώσουν τα **σχέδια εργασίας**, που θα οργανώσετε με τον δάσκαλό σας, και η μελέτη **άλλων βιβλίων** σχετικών με το Βυζάντιο, που μπορείτε να διαβάσετε στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Κάποια τέτοια βιβλία σας προτείνουμε στη σελίδα 136. Από αυτά θα μάθετε περισσότερα, θα αποκτήσετε μόνοι σας και ευχάριστα την ιστορική γνώση και, σιγά-σιγά, θα γίνετε μικρο-ερευνητές της ιστορίας.

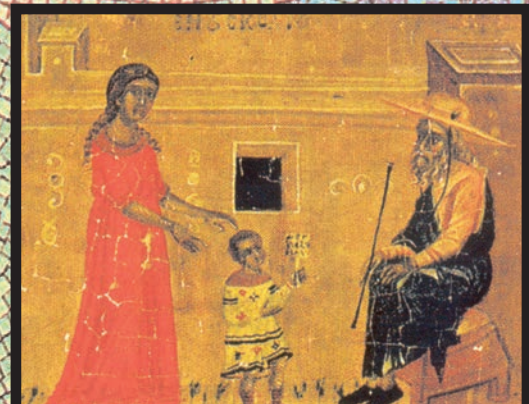
Τι θα μάθουμε

Η καθημερινή ζωή των Βυζαντινών στις πόλεις και την ύπαιθρο με τις ευχάριστες στιγμές και τα προβλήματά τους.

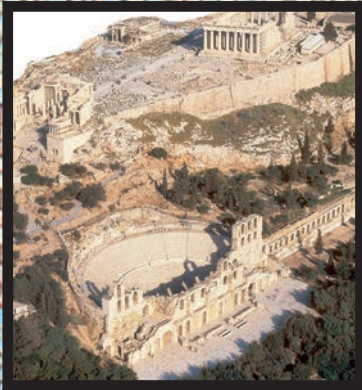

Ο χριστιανισμός γίνεται επίσημη θρησκεία.

Οι Βυζαντινοί εκτιμούσαν πολύ την εκπαίδευση και τα γράμματα. Πίστευαν ότι η μόρφωση αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αγαθά του ανθρώπου.

στην Ε' τάξη:

Η Ρώμη κυβέρνησε όλο σχεδόν τον γνωστό ως τότε κόσμο. Οι Έλληνες συνπύηξαν με τους Ρωμαίους κατακτητές.

Η Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους σήμανε και το τέλος της αυτοκρατορίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΑΘΗΝΑ

Οι Βυζαντινοί αγωνίστηκαν για την πίστη τους, τον πολιτισμό τους και κράτησαν την αυτοκρατορία ελεύθερη πάνω από χίλια χρόνια.

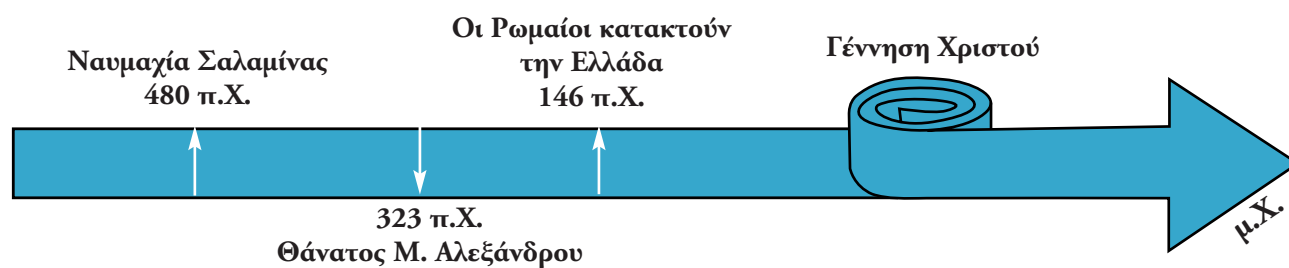
Ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος μετέφερε την πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στο Βυζάντιο.

A. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΡΩΜΑΙΟΙ

Το ρωμαϊκό Ωδείο του Ηρώδη του Αττικού, κάτω από την Ακρόπολη της αρχαίας Αθήνας.

1. Οι Ρωμαίοι κυβερνούν τους Έλληνες

Η υποδούλωση της Ελλάδας έχει δυσάρεστες συνέπειες για τους Έλληνες. Οι Ρωμαίοι, αρχικά, διοικούν τους κατακτημένους με σκληρό τρόπο. Κάθε πόλη αντιμετωπίζεται ανάλογα με τη στάση που τήρησε απέναντί τους.

Στην ιστορία της Δ' τάξης μάθαμε ότι το 146 π.Χ. οι Ρωμαίοι κατέκτησαν την Ελλάδα, ύστερα από μακροχρόνιους πολέμους. Από τα πρώτα χρόνια της κατάκτησής της όμως αντιμετώπισαν πολλές δυσκολίες στη διακυβέρνηση των κατακτημένων πόλεων. Γι' αυτό, στο πρώτο διάστημα κατοχής της χώρας, εφάρμοσαν ιδιαίτερα σκληρά μέτρα για τη διοίκησή της.

Πρώτη φροντίδα των Ρωμαίων ήταν να κρατήσουν τους Έλληνες διχασμένους και να τους εμποδίσουν να συνεργαστούν μεταξύ τους. Γι' αυτό, αμέσως μετά την κατάκτηση, κατάργησαν τα δημοκρατικά πολιτεύματα και τις συμμαχίες των ηττημένων πόλεων-κρατών. Εφάρμοσαν δηλαδή για τη διακυβέρνησή τους το «**διαίρει και βασίλευε**»¹.

Βασικό κριτήριο για τον νέο τρόπο διοίκησης κάθε πόλης ήταν η στάση που αυτή είχε τηρήσει στους ελληνορωμαϊκούς πολέμους. Έτσι:

- Σε όσες συμμαχισαν μαζί τους ή δεν αντιστάθηκαν στις λεγεώνες², τούς παραχωρούσαν ανεξαρτησία ή αυτονομία³ και ανέθεταν τη διοίκησή τους σε φιλορωμαίους Έλληνες.
- Σε όσες όμως αντιστάθηκαν, φέρθηκαν ανελέητα. Γκρέμισαν τα τείχη τους, άρπαξαν θησαυρούς και έργα τέχνης, επέβαλαν βαρύτατους φόρους, αφόπλισαν και αιχμαλώτισαν τους κατοίκους τους. Στις πόλεις αυτές εγκατέστησαν μόνιμες ρωμαϊκές φρουρές και ανέθεσαν τη διοίκησή τους σε Ρωμαίους αξιωματούχους.

Δυσάρεστες συνέπειες για τους Έλληνες όμως είχε και η διαρκής παρουσία ρωμαϊκού στρατού στον τόπο τους. Οι λεγεώνες τρέφονταν από τα προϊόντα της υπαίθρου και συχνά στρατολογούσαν τους κατοίκους της. Οι πληθυσμοί ένιωθαν ανασφαλείς και φοβισμένοι. Πολλοί εγκατέλειπαν τη γη τους και κατέφευγαν στις πόλεις. Κι εκεί όμως τους περίμεναν η φτώχεια, η διαρκής παρουσία και η απειλή των κατακτητών.

1. Οι ρωμαϊκές λεγεώνες λεηλατούσαν συχνά την υπαίθρο.

¹ «**διαίρει και βασίλευε**»: χώρισέ τους και κυβέρνησέ τους.

² **λεγεώνα**: ρωμαϊκό στρατιωτικό σώμα.

³ **αυτονομία**: δικαίωμα να διοικούνται με δικούς τους νόμους και άρχοντες.

Όλα αυτά δημιούργησαν έντονη δυσαρέσκεια στους Έλληνες, οι οποίοι **για πρώτη φορά βρέθηκαν υπόδουλοι** σ' έναν ξένο λαό. Γι' αυτό πολλές φορές ξεσηκώθηκαν κατά των κατακτητών. Ο ρωμαϊκός στρατός όμως κατέπνιγε αυτές τις εξεγέρσεις και τιμωρούσε σκληρά αυτούς που θεωρούσε πρωταίτιους.

- **Είχαν λόγους οι κατακτημένοι Έλληνες να νιώθουν ανασφαλείς και φοβισμένοι;**
- **Γιατί οι Ρωμαίοι κατάργησαν τις συμμαχίες των πόλεων και κυβέρνησαν την καθεμία διαφορετικά;**

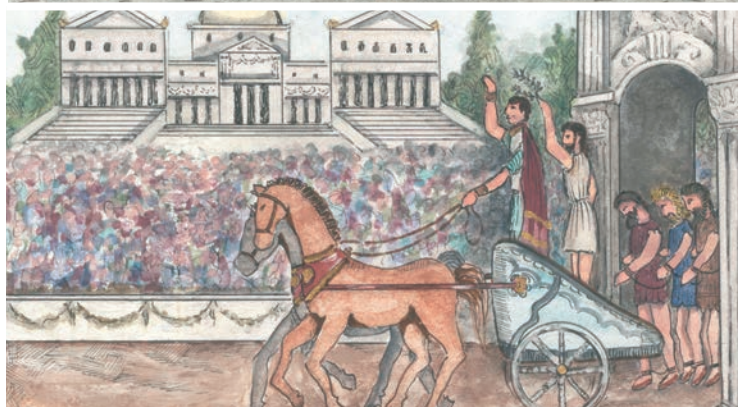

2. Αιχμάλωτοι Έλληνες δουλεύουν στους ρωμαϊκούς δρόμους.

3. Ο Πολύβιος για την ερήμωση της υπαίθρου

«Στην εποχή μας σε ολόκληρη την Ελλάδα επικρατεί απαιδία¹ και ολιγανθρωπία. Αυτά ήταν αιτία να ερημωθούν οι πόλεις και να μειωθεί η παραγωγή αγαθών στην ύπαιθρο, μολοντί δεν είχαμε αρρώστιες ούτε υποφέραμε από συνεχείς πολέμους».

Πολύβιος, *Ιστορίαι*

4. Χιλιάδες αιχμάλωτοι Έλληνες και ανεκτίμητα έργα τέχνης μεταφέρθηκαν στη Ρώμη, για να επιδειχθούν στους θριάμβους² των νικητών στρατηγών.

¹ **απαιδία:** έλλειψη παιδιών.

² **θρίαμβος:** είδος παρέλασης, που έκαναν οι Ρωμαίοι, για να επιδείξουν τα λάφυρα και τους αιχμαλώτους από τους πολέμους.

2. Οι Έλληνες «κατακτούν» τους Ρωμαίους με τον πολιτισμό τους

Οι Ρωμαίοι γνωρίζουν τον ελληνικό πολιτισμό. Τον θαυμάζουν, τον μιμούνται και τον συνδυάζουν με τα έργα και τις συνήθειες του δικού τους λαού. Έτσι γεννιέται ένας νέος πολιτισμός: ο ελληνορωμαϊκός.

1. Το λατινικό αλφάβητο βασίζεται στο ελληνικό. Οι Ρωμαίοι το γνώρισαν από τους Έλληνες αποίκους της Κάτω Ιταλίας.

Οι Ρωμαίοι με την κατάκτηση της Ελλάδας γνώρισαν από κοντά τον πολιτισμό των Ελλήνων. Γοητεύτηκαν από τους ωραίους ναούς, τα αγάλματα των θεών και των ηρώων, τα θέατρα και τα στάδιά τους, τις τοπικές και τις πανελλήνιες γιορτές τους. Στις ελληνικές πόλεις, ιδιαίτερα στην Αθήνα, γνώρισαν ονομαστούς δασκάλους και δημιουργούς και θαύμασαν την πρόοδό τους στα γράμματα και τις καλές τέχνες.

Ο θαυμασμός αυτός τους έκανε να **αλλάξουν την αρχική σκληρή στάση** τους απέναντι στους κατακτημένους Έλληνες και να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους, για να κάνουν παρόμοια έργα στη Ρώμη και σε άλλες περιοχές της αυτοκρατορίας. Έτσι στα χρόνια που ακολούθησαν:

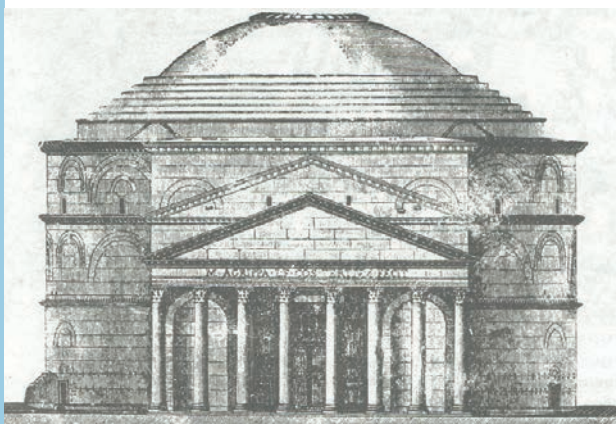
- Κτίζουν σπίτια και δημόσια κτίρια με ελληνικά σχέδια και τα στολίζουν με αγάλματα και έργα τέχνης που κάνουν Έλληνες τεχνίτες.
 - Μαθαίνουν την **ελληνική γλώσσα**, που μιλιέται σ' όλες τις κατακτημένες χώρες της Ανατολής.
 - Παίρνουν Έλληνες δασκάλους για τα παιδιά τους και συχνά τα στέλνουν στην Ελλάδα να σπουδάσουν.
 - Καλλιεργούν τη δική τους γλώσσα, τη **λατινική**, και μεταφράζουν σ' αυτή έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων. Παίζουν ακόμη στα θεάτρα τους ελληνικές τραγωδίες και κωμωδίες.
 - Φιλέλληνες Ρωμαίοι αυτοκράτορες και άρχοντες πόλεων δαπανούν πολλά χρήματα και κοσμούν με θαυμαστά έργα την Αθήνα και άλλους ελληνικούς χώρους.
- Όλα αυτά έφεραν πιο κοντά τους δύο λαούς και τους βοήθησαν να γνωρίσει καλύτερα ο ένας τον άλλο. Από τη συνύπαρξη και τη συνεργασία αυτή γεννήθηκε ένας νέος πολιτισμός, ο **ελληνορωμαϊκός**, που θαυμαστά έργα του υπάρχουν ακόμη γύρω μας και κοντά μας.

2. Η Πύλη του Αδριανού και στο βάθος ο ναός του Ολύμπιου Διός. Ο αυτοκράτορας Αδριανός, μαθητής του Έλληνα ιστορικού Πλούταρχου, έκανε μεγάλα έργα στην Αθήνα. Από αυτά σώζονται η Βιβλιοθήκη, το Αδριάνειο υδραγωγείο και η Πύλη του Αδριανού.

3. Οι Έλληνες θεοί στο Ρωμαϊκό Πάνθεο

Κοντά στους Έλληνες οι Ρωμαίοι γνώρισαν τους θεούς του Ολύμπου και θαύμασαν την πίστη των Ελλήνων σε θεούς με ανθρώπινη μορφή. Πολλούς απ' αυτούς τους λάτρευαν κι αυτοί, τους παράστησαν με την τέχνη τους και τους έβαλαν στο Πάνθεό¹ τους, με τα ίδια ή με λατινικά ονόματα.

3.α. Το Πάνθεο της Ρώμης. (Λιθογραφία, Αρχαιολογικό Λεξικό Αλ. Ραγκαβή)

- Με βάση το κείμενο και με όσα γνωρίζετε από την περυσινή σας ιστορία, συζητήστε γιατί η ελληνική γλώσσα μιλιόταν σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ανατολής. Συμβαίνει κάτι ανάλογο σήμερα;
- Ποια στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού φαίνεται ότι εκτιμά ο Πλίνιος;
- Ποιες ελληνικές πόλεις αναφέρει ιδιαίτερα ο Πλίνιος στην πηγή 4; Γιατί;

4. Επιστολή του Ρωμαίου έπαρχου Πλίνιου προς τον Βαλέριο Μάξιμο, Κυβερνήτη της επαρχίας της Αχαΐας².

«Να έχεις στον νου σου ότι σε στέλνουν να κυβερνήσεις την επαρχία της Αχαΐας, τη γνήσια και πραγματική Ελλάδα, όπου πιστεύεται ότι γεννήθηκε ο πολιτισμός και η λογοτεχνία, όπως και η γεωργία. Σε στέλνουν να βάλεις τάξη στο πολίτευμα των ελεύθερων πόλεων. Πηγαίνεις σε ελεύθερους ανθρώπους, που είναι ελεύθεροι με πλήρη έννοια.

Σεβάσου τους ιδρυτές θεούς τους και τα ονόματά τους. Σεβάσου την αρχαία τους δόξα. Μη λησμονείς την αρχαιότητά τους, τις ηρωικές τους πράξεις και τους μύθους του παρελθόντος τους. Μην προσβάλλεις την αξιοπρέπεια, την ανεξαρτησία ή την περηφάνια κανενός.

Να έχεις πάντα στο μυαλό σου ότι αυτή η γη μάς έδωσε δικαιοσύνη και νόμους, χωρίς να μας κατακτήσει, αλλά με τη θέλησή μας. Να θυμάσαι ότι πηγαίνεις στην Αθήνα και ότι κυβερνάς τη Σπάρτη. Το να τους στερήσεις το όνομά τους και τη λίγη ελευθερία, που είναι το μόνο που τους απομένει, θα ήταν μια πράξη απανθρωπιάς, σκληρότητας και βαρβαρισμού».

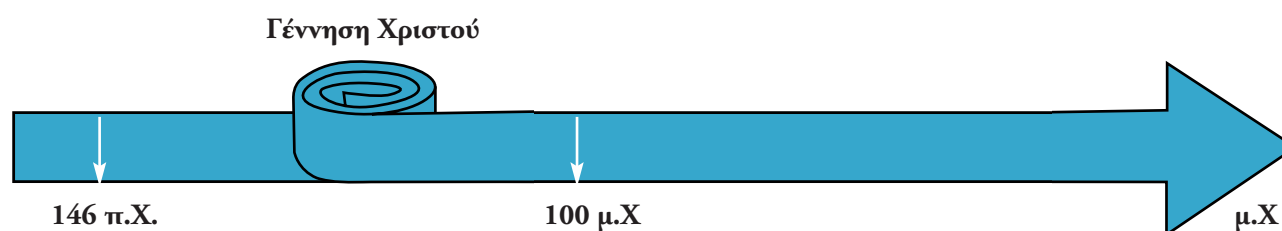
Πλίνιος ο Νεότερος, *Επιστολές* (γύρω στο 100 μ.Χ.)

¹ **Ναός της Ρώμης**, αφιερωμένος σε όλους τους θεούς. Σώζεται έως σήμερα και λειτουργεί ως εκκλησία.

² **Αχαΐα:** Έτσι ονόμαζαν οι Ρωμαίοι αρχικά την Πελοπόννησο και αργότερα όλη τη νότια Ελλάδα.

3. Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία, μια υπερδύναμη του αρχαίου κόσμου

Οι Ρωμαίοι συνεχίζουν τις κατακτήσεις τους και γίνονται κοσμοκράτορες. Κυβερνούν τις κατακτημένες χώρες με αυστηρούς νόμους και αντιμετωπίζουν τα προβλήματα οργάνωσης της απέραντης αυτοκρατορίας τους.

Για τρεις αιώνες μετά την υποταγή της Ελλάδας οι Ρωμαίοι συνέχισαν τις κατακτήσεις τους στη Δύση, την Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. Όλες οι χώρες γύρω από τη Μεσόγειο έγιναν ρωμαϊκές επαρχίες και οι Ρωμαίοι με περηφάνια την ονόμαζαν: «**η θάλασσά μας**» (mare nostrum).

Έτσι, στις αρχές του 1ου μ.Χ. αιώνα, τα σύνορα της αυτοκρατορίας τους έκλειναν μέσα τους όλο τον γνωστό ως τότε κόσμο. Ο πληθυσμός της ξεπερνούσε τα 50 εκατομμύρια. Οι Ρωμαίοι δηλαδή έγιναν **κοσμοκράτορες**.¹

Μέσα στο απέραντο ρωμαϊκό κράτος κατοικούσαν άνθρωποι από πολλές φυλές, με διαφορετικές γλώσσες, θρησκείες και συνήθειες. Ήταν μια πολυπολιτισμική αυτοκρατορία². Κι όλοι αυτοί έπρεπε να κυβερνηθούν από τη Ρώμη! Οι Ρωμαίοι, για να λύσουν τα προβλήματα διοίκησης που γεννούσε η απέραντη αυτοκρατορία τους:

1. Ο αετός ήταν το σύμβολο της δύναμης του Ρωμαίου αυτοκράτορα.

2. «Οι Ρωμαίοι δεν υπέταξαν μόνο κάποια μέρη, αλλά ολόκληρη την οικουμένη. Απλώνονται σε μια έκταση, που ξεπερνά όλα τα κράτη και έτσι δεν φοβούνται κάποιο μελλοντικό ανταγωνισμό». Πολύβιος, *Ιστορίες*.

¹ **κοσμοκράτορας:** κυβερνήτης όλου του κόσμου.

² **πολυπολιτισμική αυτοκρατορία:** αυτή που κατοικείται από ομάδες με διαφορετικό πολιτισμό.

- Όρισαν τον αυτοκράτορα «**πρώτο πολίτη**» της χώρας κι όλοι όφειλαν πίστη και υπακοή σ' αυτόν.
- Έδωσαν τον τίτλο του Ρωμαίου πολίτη³ σε όσους κατακτημένους αποδέχονταν την κυριαρχία της Ρώμης.
- Οργάνωσαν πειθαρχημένο στρατό, για τη φύλαξη των συνόρων και τη διατήρηση τάξης και ειρήνης στην αυτοκρατορία.
- Διόρισαν ανώτερους Ρωμαίους κυβερνήτες (ανθύπατους), οι οποίοι επέβλεπαν τους τοπικούς άρχοντες και ενημέρωναν τον αυτοκράτορα.
- Μείωσαν τους φόρους των πολιτών και οργάνωσαν καλύτερα τον τρόπο είσπραξής τους.
- Ψήφισαν δικαιότερους νόμους και φρόντιζαν για την τήρηση και την εφαρμογή τους απ' όλους.

Όλα αυτά τα μέτρα βοήθησαν να επικρατήσει τάξη, ασφάλεια και δικαιοσύνη στην αυτοκρατορία, για διακόσια περίπου χρόνια. Στο διάστημα αυτό αναπτύχθηκαν η γεωργία, το εμπόριο, η ναυτιλία και η βιοτεχνία. Ήταν η περίοδος της «**ρωμαϊκής ειρήνης**» (pax romana), όπως ονομάστηκε.

3. Ανδριάντας του αυτοκράτορα Αυγούστου.

(Μουσείο Βατικανού) Οι Ρωμαίοι σέβονταν τον αυτοκράτορα τόσο που τον λάτρευαν ως θεό.

4. «Όλοι οι δρόμοι οδηγούν στη Ρώμη»

Στα χρόνια ακμής του ρωμαϊκού κράτους κατασκευάστηκε ένα πυκνό δίκτυο δρόμων, που ένωνε την πρωτεύουσα με όλες τις περιοχές της αυτοκρατορίας, τις μεγάλες πόλεις και τα λιμάνια. Ένας από αυτούς ήταν η Εγνατία Οδός. Ξεκινούσε από το Δυρράχιο, περνούσε από τη Βέροια, την Πέλλα και τη Θεσσαλονίκη και κατέληγε στο Βυζάντιο. Τους δρόμους αυτούς χρησιμοποιούσαν κυρίως ο στρατός, οι έμποροι και οι αγγελιοφόροι.

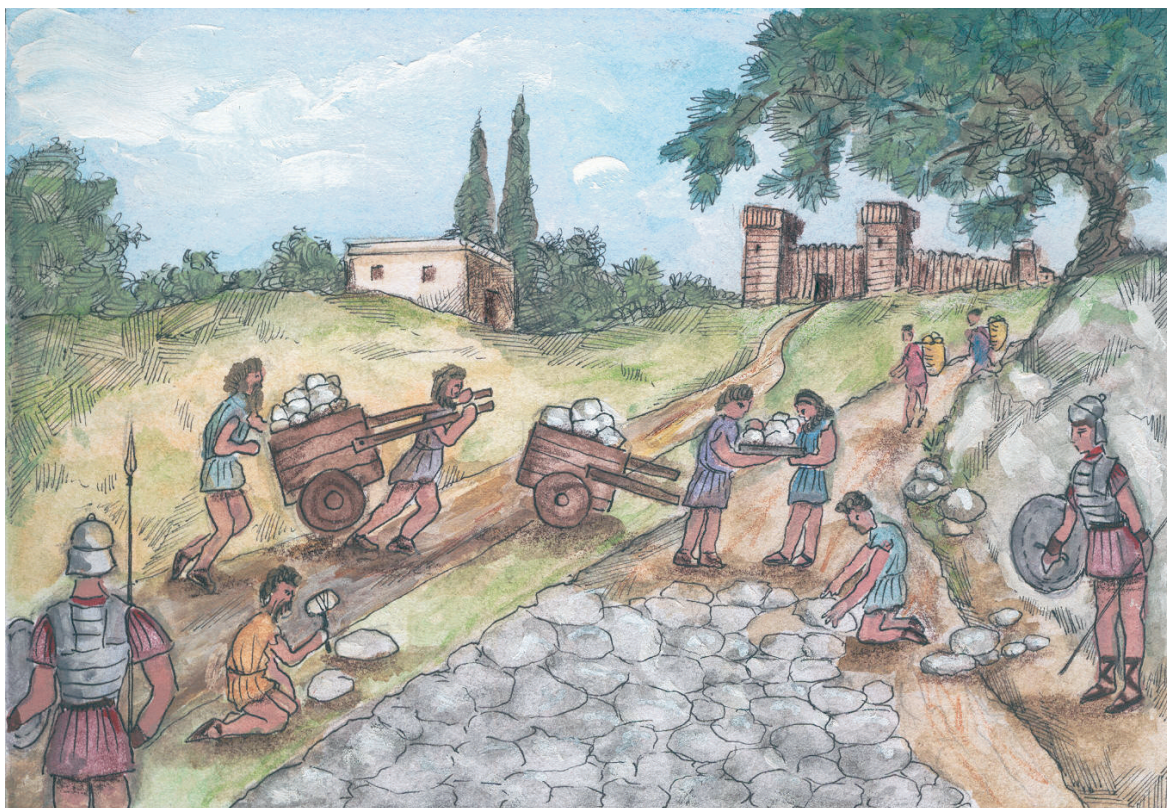
4.1. Οι ρωμαϊκοί δρόμοι.

³ Ρωμαίος πολίτης: ο κάτοικος της αυτοκρατορίας που είχε πολιτικά δικαιώματα.

A

Οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι

- Τι άλλαξε στη συμπεριφορά των Ρωμαίων, ώστε «οι ανασφαλείς και φοβισμένοι» κάτοικοι των κατακτημένων περιοχών τώρα να νιώθουν πιο ασφαλείς;
- Με βάση τα μέτρα που έλαβαν οι Ρωμαίοι, ποια από τα προβλήματα διοίκησης νομίζετε ότι αντιμετωπίστηκαν; Πώς νομίζετε ότι βοήθησε καθένα από τα μέτρα αυτά τη «ρωμαϊκή ειρήνη»;

5. Σε περιόδους ειρήνης ο ρωμαϊκός στρατός εργαζόταν και βοηθούσε να κατασκευαστούν δρόμοι, γέφυρες, λιμάνια και αρδευτικά έργα.

6. Οι αγγελιοφόροι – σκυταλοδρόμοι

Οι ταχυδρομικές υπηρεσίες των Ρωμαίων ήταν πολύ καλά οργανωμένες. Σε κάθε μεγάλη οδό υπήρχαν σταθμοί με ξεκούραστα άλογα. Οι αγγελιοφόροι άλλαζαν τα κουρασμένα άλογά τους και συνέχιζαν το ταξίδι τους μέχρι να συναντήσουν τον επόμενο ταχυδρόμο, που τους περίμενε για να μεταφέρει την αλληλογραφία. Με μορφή σκυταλοδρομίας, οι έφιπποι αγγελιοφόροι μετέφεραν την κρατική αλληλογραφία, από και προς τη Ρώμη, σε χρόνο θαυμαστό για τα μέσα της εποχής.

Will Durant, *Παγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού*